

Türkiye'de göç etkinliği, nüfus devinimi ve nüfus değişimi (2014-2015)

Migration effectiveness, population turnover and population churn in Turkey (2014-2015)

Salih Birinci*^a

^a Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Erzurum.

BİLGİ / INFO

Geliş/Received: 31.07.2017
Kabul/Accepted: 02.10.2017

Anahtar Kelimeler:

Göç
Göç etkinliği
Nüfus devinimi
Net göç

Keywords:

Migration
Migration effectiveness
Population turnover
Net migration

*Sorumlu yazar/Corresponding author
(S. Birinci) sbirinci@atauni.edu.tr

<http://doi.org/10.17211/tcd.332014>

ÖZ / ABSTRACT

Nüfusun en önemli değişkenlerinden biri göçlerdir. Türkiye'de geçmişten beri göçe yönelik çalışmalarında göç eden nüfusun göç ettikleri yer, göç edenlerin sayısı ve göç etme nedenleri gibi konulara ağırlık verilmiştir. Bu konuların yanı sıra son yıllarda göç hareketinin ölçülmesine yönelik çalışmalar da dikkat çekmektedir. Bilindiği gibi nüfusun değişimi üzerinde doğum ve ölüm gibi hayati değişkenlerin yanında ulusal ve uluslararası göçlerin etkisi bulunmaktadır. Türkiye'de yerleşim birimlerinin nüfus yapısının değişiminde en önemli parametrelerin başında iç göçler gelmektedir. Bu yönüyle iç göçlerin nüfusun değişimi üzerinde etkisini ortaya koymak büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla çeşitli göç ölçme yöntemleri geliştirilmiş olup, bunlar içinde en yaygın olarak kullanılanı net göç ve net göç hızıdır. Bu çalışmada bu yöntemlerin dışında göç etkinliği, nüfus devinimi ve nüfus değişimi ölçme yöntemleri kullanılarak il bazında iç göç hareketi analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda TÜİK ve NVİ'nin 2014-2015 yılları arasında bölgeler arası iç göç verileri ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak bölgeler arası göç etkinlik, nüfus devinim ve nüfus değişim değerleri tespit edilerek değerlendirilmeler yapılmıştır.

One of the most important variables of population is immigration. Studies on migration in Turkey have focused on the places where immigrant have migrated, the number of immigrant and reasons for migrating. Apart from these subjects, there have been important studies about measurement of immigration in recent years. As it is known, national and international immigrations have effect on population exchange apart from vital variables such as birth and death. One of the most important parameters in change of population structure of settlements in Turkey is internal immigration. In this sense it is quite important to put forward the effect of internal immigrations on population exchange. For this aim various immigration measurement methods were developed and the most common one among them is net immigration and rate of net immigration. In this study, migration effectiveness and population turnover and population churn measurement methods were used apart from these methods and internal immigration movements on basis of city was analyzed. In this scope, interregional internal immigration data of 2014-2015 of TÜİK (Turkish Statistical Institute) and NVİ (General Directorate of Population and Citizenship Affairs) and General Directorate of Immigration Authority were used and interregional migration effectiveness and population turnover and population churn values were determined and evaluations were made accordingly.

1. Giriş

Nüfusun yapısı ve değişimi doğum ve ölüm gibi değişkenler dışında uluslararası ve ulusal göçler etkili olmaktadır. Bu değişkenlerin nüfus üzerinde etkilerinin ortaya konulmasına yönelik çok sayıda bilimsel çalışma yapılmış ve günümüzde de yapılmaya devam etmektedir. Bunlar içinde özellikle göçlerle ilgili çalışmalar gerek yurt içi gerekse yurt dışında dikkat çekmektedir. Bu çerçevede ülkemizde de farklı bilim dallarında değişik bakış açılarıyla göç çalışmaları yapılarak göçler analiz edilmeye çalışılmıştır.

Göçler üzerine yapılan çalışmaların bir kısmı göç hareketinin ölçülmesine yöneliktir. Bu alanda geçmişten günümüze çok çeşitli

yöntemler geliştirilmiş olmakla birlikte en yaygın olanı kuşkusuz net göç parametresidir. Herhangi bir alanın aldığı göçten verdiği göçün çıkarılmasıyla tespit edilen net göç, kolay hesaplanabilen ve bu kapsamda çok yaygın bir kullanıma sahip olan gösterge niteliğindedir. Göçlerin bir sahanın nüfus yapısında meydana getirdiği değişimi ortaya koyması bakımından net göç göstergesi yeterli değildir. Net göç genel olarak ilk bakışta bir sahanın nüfusunun artışı veya azalması konusunda fikir vermesi bakımından dikkate değer bir yöntemdir. Ancak herhangi bir sahanın vermiş ve almış olduğu göç miktarının saha nüfusu üzerinde yapmış olduğu değişimi ortaya koymaktan uzaktır. Bu nedenle göçlerin nüfusun değişimi ve gelişimi üzerinde etkilerini

tespit edebilmek veya ölçmek için yeni yöntemler geliştirilmiştir. Bunlar içerisinde en yaygın kullanılanı göç etkinliği/etkililiği'dir. Bunun yanı sıra bazı çalışmalarda göç hareketinin nüfusun değişimi üzerine etkilerini belirlemek için nüfus devinimi ve nüfus değişim (bozulma) yöntemleri de kullanılmaktadır.

Ülkemizde göç hareketinin ölçümüne yönelik bilimsel çalışmalar çoğunlukla net göçün miktarı ve hızının tespitine yönelik olmuştur. Ancak son yıllarda sınırlı sayıda da olsa net göç yanında göç etkinliği ve nüfus devinimi ile ilgili çalışmalar yapılarak göç hareketinin nüfusun değişimi üzerine etkileri değişik şekillerde analiz edilmeye başlanmıştır (Yakar, 2012; Yakar, 2013). Bu çalışmada Türkiye'de çok fazla kullanılmayan yöntemlerle bölgeler arasında gerçekleşen göç hareketinin nüfusun değişimine ne düzeyde etkilediği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda İstatistikî Bölge Birimlerinden Düzey 3 bölgeler temel alınarak değerlendirmeler yapılmıştır.

2. Materyal ve Yöntem

Bu çalışmada TÜİK'in (Türkiye İstatistik Kurumu) ADNKS'ne göre yayımlanmış olduğu (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) 2014-2015 dönemi göç verileri ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne bağlı il göç idaresi müdürlükleri ile Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü verileri kullanılmıştır. Bu kurumlardan temin edilen veriler kullanılarak analizler yapılmış, elde edilen bulgular tablo ve haritalarla sunulmuştur. Bu kapsamda çalışmada bölgelere göre değerlendirmeler istatistikî bölge sınıflandırması esas alınmıştır.

İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırmasında Düzey 1 olarak tanımlanan 12 ana istatistik bölge bulunmaktadır. Ekonomik, sosyal ve coğrafi yönden benzerlik gösteren komşu iller bölgesel kalkınma planları ve nüfus büyüklükleri dikkate alınarak Düzey 2 alt istatistik bölgeler ayrılmıştır. Bu sınıflandırma içinde iller Düzey 3 bölgeler olarak yer almaktadır (Özçağlar, 2003). Bu çalışmada analizler il düzeyinde, başka bir ifade ile Düzey 3 istatistikî bölge sınıflandırmasına göre yapılmış ve her ilin göç etkinliği, nüfus devinimi ve değişim oranları ayrı ayrı hesaplanarak yorumlanmıştır.

Türkiye'de nüfusun değişimi üzerinde büyük bir paya sahip olan iç göç hareketinin nüfus üzerine etkisini belirlemeye yönelik yapılan çalışmada göç etkinliği, nüfus devinimi ve nüfus değişimi yöntemleri kullanılmıştır.

Göç etkinliği iç göçlerin nüfusun değişimine etkisini değerlendirmede kullanılan yöntemlerden biri olup, bir sahadaki net göçün toplam göçe oranını ifade etmektedir (Yakar, 2012, Özgür, 2010). Başka bir ifade ile bir sahadaki alınan ve verilen göç farkının brüt (toplam) göçe bölünmesiyle hesaplanan ve sonucu % ile ifade edilen bir göstergedir. Uluslararası kaynaklarda bu oran migration effectiveness rate olarak geçmekte ve kısaca MER olarak gösterilmektedir (Hugo ve Harris, 2011).

$$\text{Göç Etkinliği} = \frac{M1 - M2 \text{ (NM)}}{M1 + M2 \text{ (TM)}} * 100$$

Formülde; M1: Bir sahanın aldığı göç, M2: Bir sahanın verdiği göç, NM: Net göç, TM: Toplam göç şeklindedir.

Nüfus (Göç) Devinimi bir sahanın aldığı ve verdiği göçü dikkate alarak nüfusunun iç göç ile nasıl değiştiğinin ölçüsünü göstermesi bakımından standart bir oran hesaplama yöntemi değildir.

Bu yöntemde göre bir sahanın aldığı ve verdiği göçün, o sahanın toplam nüfusa bölünüp 1000 ile çarpılmasıyla nüfus devinimi oranı bulunur (Dennett ve Stillwell, 2008; Dennett ve Stillwell, 2010). Yabancı yayınlarda population turnover olarak geçen hesaplama yöntemi bir sahadaki göçlerin nüfus üzerindeki etkilerini göstermesi açısından daha iyi fikir vermesiyle öne çıkmaktadır.

$$\text{Nüfus Devinimi} = \frac{M1 + M2}{TP} * 1000$$

Formülde; M1: Bir sahanın aldığı göç, M2: Bir sahanın verdiği göç, TP: Bir sahanın toplam nüfusu şeklindedir.

Göçlerin nüfus üzerindeki etkisini belirlemede kullanılan bir başka yöntem de nüfus değişim (bozulma) oranıdır. Bu yöntem daha çok Birleşik Krallık, ABD ve Avustralya'da göçlerin nüfus üzerine etkilerinin ortaya konulması amacıyla kullanılmaktadır (Dennett ve Stillwell, 2008; Dennett ve Stillwell, 2010). Bu yöntemlerde alınan ve verilen göçlerle birlikte o alandaki toplam göçmenlerin o alanın toplam nüfusa oranlamasıyla tespit edilir ve % olarak ifade edilir. İç göçlerin nüfusun değişimi üzerindeki etkilerini ortaya koymak için kullanılan bu yöntem diğer yöntemlere göre saha içerisindeki göç hareketini de dikkate alması bakımından daha doğru sonuçlar vereceği düşünülmektedir. Ancak saha içindeki göç hareketinin tam olarak tespitinin zor olması bu yöntemin kullanılmasını sınırlandırmaktadır. Özellikle ülke içinde aynı il sınırları içindeki ilçeler arası göç hareketinin tespiti yapılırken, büyükşehir statüsündeki il sınırları içinde ilçeler arasındaki yer değiştirme hareketinin göç olarak kabul edilmemesi ve buna yönelik istatistiklerinin tutulmaması, daha doğru bir ifade ile yayımlanmamış olması bu yöntemin kullanılmasını zorlaştırmaktadır. Bu çerçevede büyükşehir statüsüne sahip illerde saha içinde gerçekleşen göçlere ilişkin veriler Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü bilgi sistemi kaynaklarından temin edilmiştir.

$$\text{Nüfus Değişimi} = \frac{M1 + M2 + M3}{TP} * 1000$$

Formülde; M1: Bir sahanın aldığı göç, M2: Bir sahanın verdiği göç, M3: Saha içinde meydana gelen göç, TP: Bir sahanın toplam nüfusu şeklindedir.

Göçlerin nüfusun değişimi üzerine etkilerini değerlendirmek amacıyla kullanılan nüfus değişimi (Population churn) yönteminde sadece iç göçlerin değişim üzerine etkileri dikkate alınmaktadır. Ancak günümüzde birçok sahada uluslararası göçlerin de nüfusun değişimine etki ettikleri bir gerçektir. Bu nedenle yukarıda verilen nüfus değişimi yöntemine yurt dışından ülke içine olan göçler de hesaba katılmalıdır. Bu çerçevede yurt dışından gelen ve ikametgah kaydı olan göçmenlerle ilgili veriler TÜİK, ikametgah kaydı olmayan göçmen nüfusla ilgili bilgiler ise Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kaynaklarından elde edilmiştir. Bu yöntemle bir sahanın ülke içinden aldığı ve verdiği göçün yanı sıra saha içinde meydana gelen göçler ile sahanın yurt dışından aldığı göçün toplam nüfusa bölünmesiyle sahadaki göç hareketinin nüfus değişimini ne düzeyde etkilediğini tam olarak ortaya koymak mümkündür. Alternatif Nüfus Değişim (1) yöntemi olarak ifade edilebilecek bu yöntemi kısaca şu şekilde formüle edilebilir:

$$\text{Alternatif Nüfus Değişimi (1)} = \frac{M1 + M2 + M3 + M4}{TP} * 1000$$

Formülde; M1: Bir sahanın aldığı göç, M2: Bir sahanın verdiği göç, M3: Saha içinde meydana gelen göç, M4: Yurt dışından sahanın aldığı göç, TP: Bir sahanın toplam nüfusu şeklindedir.

Göçlerin bir sahadaki nüfus üzerindeki etkisinde yurt dışından gelen göçlerin yanında savaş gibi nedenlerle mülteci şeklinde gelenler de belli bölgelerde nüfusun değişimine etkide bulunmaktadır. Bu kapsamda mülteci nüfusun yoğun olduğu ülke veya bölgelerde göçlerin nüfusun değişimi üzerine etkilerini ortaya koymak için farklı bir yöntemin kullanılması gerekmektedir. Bu nedenle iç göç ve yurt dışı göçlerle birlikte ikametgah kaydı olmayan göçmenlerin de dikkate alınarak göçlerin nüfusun değişimine etkilerinin belirlenmesinde Alternatif Nüfus Değişim (2) yönteminin kullanılması daha doğru olacaktır. Buna göre değişim aşağıdaki gibi formüle edilebilir.

$$\text{Alternatif Nüfus Değişimi (2)} = \frac{M1 + M2 + M3 + M4 + M5}{TP} * 1000$$

Formülde, M1: Bir sahanın aldığı göç, M2: Bir sahanın verdiği göç, M3: Saha içinde meydana gelen göç, M4: Yurt dışından sahanın aldığı göç, M5: Sahadaki mülteci nüfusu, TP: Bir sahanın toplam nüfusu şeklindedir.

3. Bulgular

3.1. İllere Göre Net Göçler

Bir sahanın aldığı ve verdiği göçün farkı olarak tanımlanan net göç pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de en yaygın kullanılan göç ölçme yöntemlerinin başında gelmektedir. Bu yöntemle il veya bölgelerin pozitif veya negatif göç miktarları tespit edilmektedir. Bununla birlikte net göçler, herhangi bir sahanın nüfus miktarı ve yapısı üzerinde göçe bağlı olarak meydana gelen değişiklikleri tam olarak gösterme imkanı yoktur. Buna rağmen Türkiye’deki göç araştırmalarında ve istatistiklerinde en yaygın kullanılan yöntemler arasında yerini korumakta ve değerlendirmeler bu veriler üzerinden yapılmaktadır.

TÜİK verileri incelendiğinde 2014-2015 yılı itibariyle Türkiye’de 50 ilin negatif net göç, 31 ilin ise pozitif net göçe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Negatif net göçe sahip olan ilk on il bakıldığında Adana dışındaki illerin tamamının Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi illeri olduğu dikkat çekmektedir. Sayı bakımında en fazla negatif göçe sahip il 19901 kişi ile Diyarbakır’dır. Bu ili sırasıyla Van (17569 kişi), Ağrı (15577 kişi), Erzurum (12179 kişi), Şırnak (12061 kişi), Yozgat (11871 kişi), Adana (11545 kişi), Muş (11103 kişi), Şanlıurfa (10445 kişi) ve Mardin (10337 kişi) izlemektedir. Buna karşılık pozitif net göçe sahip olan ilk on il bakıldığında bunların ülkenin batısında yer aldıkları görülmektedir. Bunlar içinde en fazla net göçe sahip il 51047 kişi ile Ankara’dır. Bu ili İstanbul (50543 kişi), Kocaeli (30231 kişi), Antalya (28067 kişi), İzmir (20849 kişi), Tekirdağ (20545 kişi), Bursa (19695 kişi), Eskişehir (7743 kişi), Sakarya (7451 kişi) ve Denizli (5224 kişi) takip etmektedir (Tablo 1 ve Tablo 2). Aldığı göç verdiği göçten fazla olan ilk on il ile bakıldığında en temel özelliklerinin diğer illere oranla sanayi ve hizmet sektörlerinin daha gelişmiş olmasıdır. Şüphesiz bu durum ülkemiz göç hareketinde geçmişten beri devam eden bir olgu olup, bölgelerarası gelişmişlik farkının bir sonucudur.

İllere göre net göç hızları analiz edildiğinde net göç miktarına göre biraz daha farklı bir tablo ortaya çıktığı görülmektedir. Net göç hızı göçlerin toplam nüfus ile ilişkisine bağlı olduğundan

hem pozitif net göç hızı hem de negatif net göç hızı yüksek olan illerle net göç miktarı pozitif ve negatif olan iller birebir aynı değildir. Bu durum illerin toplam nüfusuna göre değişkenlik göstermekte ve il nüfusu az olan yerlerde göç hızları genellikle daha yüksek değerler göstermektedir. Nitekim net göç hızları incelendiğinde negatif net göç hızının en yüksek olduğu ilk on il arasında Kars (-28,57), Ağrı (-28,07), Yozgat (-27,91), Muş (-26,80), Bayburt (-26,77), Şanlıurfa (-24,31), Ardahan (-21,64), Bitlis (-19,96), Çankırı (-18,86) ve Sinop (-17,52) bulunmaktadır. Bu illerin temel özelliği (Şanlıurfa hariç) toplam nüfuslarının negatif net göç miktarı daha yüksek illere göre daha az olmasıdır. İl nüfuslarının daha az olması, negatif göç miktarları düşük olmasına karşılık negatif net göç hızlarının yüksek değer göstermesine neden olmuştur. Aynı durum kısmen pozitif net göç hızlarında da mevcut olup, en yüksek pozitif net göç hızına sahip iller sırasıyla Tekirdağ (22,15), Karabük (18,96), Gümüşhane (17,99), Kocaeli (17,13), Antalya (12,34), Yalova (10,08), Ankara (9,73), Kastamonu (9,46), Eskişehir (9,41) ve Bolu’dur (Tablo 1 ve Tablo 2).

Tablo 1. En düşük negatif net göç ve net göç hızına sahip ilk on il (2014-2015).
Table 1. Cities which have the lowest negative net immigration and ten cities with stable net immigration rate (2014-2015).

İller	Net Göç	İller	Net Göç Hızı (%)
Diyarbakır	-19901	Kars	-28,57
Van	-17569	Ağrı	-28,07
Ağrı	-15577	Yozgat	-27,91
Erzurum	-12179	Muş	-26,8
Şırnak	-12061	Bayburt	-26,77
Yozgat	-11871	Şanlıurfa	-24,31
Adana	-11545	Ardahan	-21,64
Muş	-11103	Bitlis	-19,96
Şanlıurfa	-10445	Çankırı	-18,86
Mardin	-10337	Sinop	-17,52

Kaynak: TÜİK verilerinden hazırlanmıştır.

Tablo 2. En yüksek pozitif net göç ve net göç hızına sahip ilk on il (2014-2015).
Table 2. Cities which have the highest positive net immigration and ten cities with stable net immigration rate (2014-2015).

İller	Net Göç	İller	Net Göç Hızı (%)
Ankara	51047	Tekirdağ	22,15
İstanbul	50543	Karabük	18,96
Kocaeli	30231	Gümüşhane	17,99
Antalya	28067	Kocaeli	17,13
İzmir	20849	Antalya	12,34
Tekirdağ	20545	Yalova	10,08
Bursa	19695	Ankara	9,73
Eskişehir	7743	Kastamonu	9,46
Sakarya	7451	Eskişehir	9,41
Denizli	5224	Bolu	7,86

Kaynak: TÜİK verilerinden hazırlanmıştır.

Tekirdağ 2014-2015 döneminde net göç hızının en yüksek olduğu il olarak görülmektedir. Aynı zamanda pozitif net göç sıralamasında da 6. Sırada yer almaktadır. Bu durum büyük oranda yeni sanayi yatırımlarının bu alana kümelenmesinin bir sonucu olup, özellikle Çorlu ve Çerkezköy gibi yeni sanayi bölgelerinin gelişmesi bu yapının ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Net göç hızının en yüksek olduğu ilk on il arasındaki Karabük, Gümüşhane, Yalova, Kastamonu ve Bolu gibi nispeten nüfus bakımından küçük iller dikkat çekmektedir. Bu illerin net göç hızlarının yüksek olmasında eğitim amaçlı göçlerin yanı sıra 2014 Mart ayında yapılan yerel seçimler nedeniyle başka illerde ikamet eden vatandaşların nüfusa kayıtlı oldukları illerine ika-

metgah kayıtlarını aldirmalarının etkileri olmuştur.

3.2. İllere Göre Göç Etkinliği/Etkililiği

Net göçün toplam göçe oranı olan göç etkinliği bir sahadaki nüfusun dağıtılmasının tespiti veya dağılım düzenini daha iyi anlaşılması bakımından önem taşımaktadır. TÜİK'in 2014-2015 yılı illere göre göç verileri kullanılarak hesaplanan göç etkinliği oranları incelendiğinde Türkiye'de 50 ilin negatif göç etkinliği,

31 ilin ise pozitif göç etkinliğine sahip olduğu görülmektedir. İllerin göç etkinliği % -34,29 ile % 23,24 arasında değişmektedir. Negatif göç etkinliğinin yüksek olduğu illerin başında % -34,29'luk değerle Şırnak gelmektedir. Bu ili Ağrı (% -31,34), Muş (% -30,33), Yozgat (% -28,44), Kars (% -27,24), Hakkari (% -22,49), Van (% -22,37), Bitlis (% -21,23), Diyarbakır (% -21,60) ve Siirt (-21,23) izlemektedir (Tablo 3, Şekil 1).

Pozitif göç göç etkinliğinin en yüksek olduğu il % 23,24 etkinlik değeri ile Tekirdağ'dır. Bu ili Kocaeli (% 20,98), Antalya (%

Tablo 3. İllere göre göç etkinliği, nüfus devinimi ve nüfus değişim oranları (2014-2015).

Table 3. Migration effectiveness, population turnover and population churn rates according to cities (2014-2015).

İller	Net Göç	Göç Etkinliği (%)	Nüfus Devinimi (%)	Nüfus Değişimi (%)	Alternatif Nüfus Değişimi 1 (%)	Alternatif Nüfus Değişimi 2 (%)
Adana	-11545	-9,88	53,52	60,73	65,02	120,25
Adıyaman	-5541	-13,01	70,65	79,56	80,36	116,22
A.Karahisar	-3304	-6,72	69,32	80,09	86,43	89,13
Ağrı	-15577	-31,94	89,13	97,16	98,34	99,64
Aksaray	-1959	-7,43	68,22	73,91	91,94	93,06
Amasya	-1135	-3,91	90,17	97,82	103,78	103,96
Ankara	51047	14,30	67,74	71,42	81,87	89,88
Antalya	28067	17,03	72,02	82,73	106,66	106,68
Ardahan	-2172	-16,17	135,31	138,22	141,37	141,58
Artvin	-1919	-9,59	118,90	136,93	139,63	139,86
Aydın	5054	6,28	76,35	89,31	96,91	101,89
Balıkesir	-5596	-6,07	77,69	91,10	96,39	97,35
Bartın	759	4,47	89,06	95,17	98,66	98,71
Batman	-4344	-10,32	74,28	83,88	86,81	113,87
Bayburt	-2131	-12,97	209,18	219,67	223,98	224,26
Bilecik	1084	5,24	97,46	105,49	116,36	117,97
Bingöl	-3216	-13,97	86,19	95,92	97,64	99,01
Bitlis	-6865	-22,33	90,28	98,20	98,54	100,03
Bolu	2280	8,42	93,03	102,07	115,01	116,48
Burdur	290	1,17	95,94	104,28	111,86	124,69
Bursa	19695	13,23	52,35	58,02	68,19	92,73
Çanakkale	2091	4,35	93,70	106,84	111,72	116,72
Çankırı	-3446	-11,94	159,44	173,65	186,81	187,43
Çorum	-6350	-16,31	74,11	84,58	95,73	97,22
Denizli	5224	9,47	55,51	70,46	77,32	81,12
Diyarbakır	-19901	-21,60	55,71	69,40	70,05	85,34
Düzce	1346	5,27	70,82	83,39	88,89	89,53
Edirne	1321	3,65	90,02	98,85	105,69	122,06
Elazığ	471	1,07	76,39	92,02	94,11	98,62
Erzincan	-2704	-8,77	138,29	154,47	160,77	161,44
Erzurum	-12179	-17,05	93,70	109,07	112,79	113,08
Eskişehir	7743	12,03	77,82	89,74	100,45	100,91
Gaziantep	-2423	-2,54	49,33	55,47	63,54	201,57
Giresun	-4634	-9,41	115,42	133,29	139,12	139,25
Gümüşhane	2700	7,07	252,06	263,35	271,74	272,08
Hakkâri	-4767	-22,49	76,04	80,73	81,43	83,83
Hatay	-8651	-11,63	48,51	61,06	63,66	283,20
İğdir	-3268	-18,25	93,07	101,17	103,80	104,30
Isparta	383	1,02	89,39	102,18	113,92	118,58
İstanbul	50543	5,90	58,42	65,41	77,98	99,54
İzmir	20849	9,00	55,57	58,68	64,58	81,95
K.maraş	-5416	-9,16	53,92	64,04	66,78	132,42
Karabük	4450	15,04	124,84	142,68	155,33	155,96
Karaman	-670	-3,52	78,70	82,54	88,26	89,19
Kars	-8481	-27,24	106,39	113,28	116,87	117,20
Kastamonu	3509	8,84	106,52	118,71	134,47	135,39
Kayseri	1745	2,36	55,12	65,38	72,48	94,77
Kırıkkale	-2619	-9,42	102,82	118,25	129,70	130,61
Kırklareli	2282	7,63	86,21	93,01	96,55	102,54
Kırşehir	384	1,64	104,06	112,41	126,06	128,02

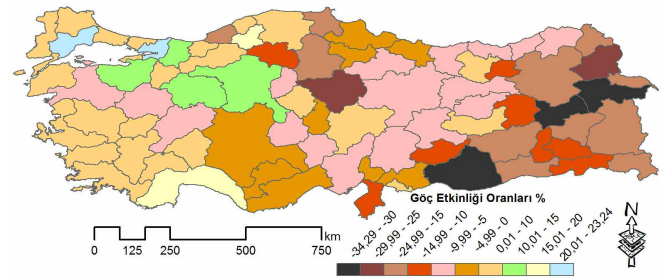
Kilis	183	1,37	102,32	106,17	110,60	984,47
Kocaeli	30231	20,98	80,94	93,93	97,87	105,14
Konya	-239	-0,21	53,45	68,87	75,36	92,59
Kütahya	-2890	-6,92	73,12	83,42	91,50	91,84
Malatya	-4443	-7,62	75,42	102,40	107,41	127,00
Manisa	2822	3,70	55,27	65,07	68,07	70,81
Mardin	-10337	-17,57	73,87	84,88	87,49	196,62
Mersin	-2233	-1,95	65,65	74,33	81,06	145,94
Muğla	4449	5,58	87,77	99,04	117,25	124,37
Muş	-11103	-30,33	89,56	94,56	95,44	96,86
Nevşehir	-811	-3,51	80,55	90,14	98,34	108,43
Niğde	-2081	-6,97	86,21	96,30	102,31	107,33
Ordu	-2765	-4,43	85,65	112,89	117,90	118,20
Osmaniye	-736	-1,94	73,84	80,83	81,83	144,16
Rize	-3422	-9,93	104,72	124,07	127,12	128,10
Sakarya	7451	11,56	67,60	75,20	87,28	89,34
Samsun	-2909	-3,37	67,46	78,08	86,24	87,76
Siirt	-5661	-21,23	83,26	91,56	93,18	100,65
Sinop	-1215	-5,70	104,51	112,48	119,72	119,87
Sivas	-8182	-13,91	95,08	105,14	110,69	111,71
Şanlıurfa	-10445	-11,51	47,94	59,95	61,69	248,34
Şırnak	-12061	-34,29	71,75	79,56	81,12	114,45
Tekirdağ	20545	23,24	94,27	103,82	107,38	110,87
Tokat	-6219	-8,25	126,92	146,49	151,50	152,02
Trabzon	-5140	-8,60	77,78	98,19	103,81	104,88
Tunceli	-1137	-7,52	175,76	183,33	184,84	185,77
Uşak	43	0,20	62,44	69,99	84,98	87,07
Van	-17569	-22,37	71,65	88,01	89,92	91,11
Yalova	2337	9,23	108,71	122,71	151,82	158,77
Yozgat	-11871	-28,44	99,51	108,75	122,74	126,57
Zonguldak	-7096	-16,28	73,14	84,67	89,74	89,95

Kaynak: TÜİK, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

17,03), Karabük (15,04), Ankara (14,30), Bursa (% 13,23), Eskişehir (12,03), Sakarya (% 11,56), Denizli (9,47) ve Yalova (9,23) takip etmektedir (Tablo 3, Şekil 1). İllere göre göç etkinliği değerlerini tamamı analiz edildiğinde pozitif göç etkinliğine sahip 31 ilin tamamına yakınının Türkiye'nin batı bölgelerinde toplandığı dikkat çekmektedir. Buna karşılık ülkenin iç ve doğu bölgelerinde illerin büyük bir bölümünde negatif göç etkinliğinin görülmektedir. Öyle ki negatif göç etkinliğinin en yüksek olduğu ilk on ilin (Yozgat hariç) tamamının Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde bulunması bu durumu açıkça göstermektedir. Şüphesiz bu durum geçmişten beri devam eden bölgesel kalkınma farklarının devam etmesi ile iç ve doğu bölgelerinden batı bölgelerine olan göçlerin devam etmesinin bir sonucudur. Nitekim göç etkinliğinin 5'in üzerinde olduğu illere bakıldığında birkaçı dışında tamamına yakının sosyoekonomik şartların gelişmiş olduğu sanayi ve hizmet sektörlerinin ön plana çıktığı illerden oluşması bu durumu doğrular niteliktedir. Pozitif göç etkinliği 5'in üzerinde olan Gümüşhane (7,07) etkinliğin yüksek olduğu diğer illerden farklı bir özellik göstermekte olup, bu durum kısmen Gümüşhane Üniversitesine gelen öğrenci nüfusundan kaynaklanmaktadır.

3.3. İllere Göre Nüfus Devinimi

Göçün meydana getirdiği hareketliliğin nüfusun değişimi üzerinde etkisinin net göç veya net göç hızı ile tespit edilerek buna göre değerlendirmeler yapılması doğru sonuçlara ulaşmak için yetersizdir. Çünkü göç iki yönlü bir hareket olup, bir sahanın

Şekil 1. İllere göre göç etkinliği oranları (2014-2015).

Figure 1. Migration effectiveness rates according to cities (2014-2015).

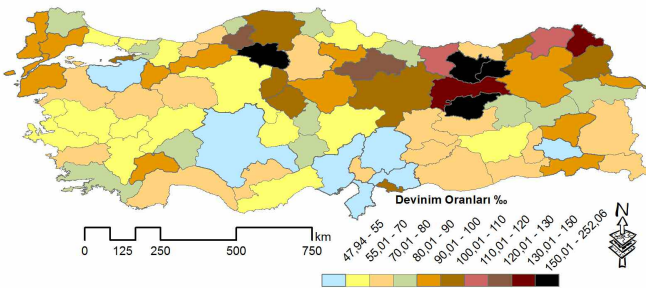
hem aldığı hem de verdiği göçle mevcut nüfusuna birtakım değişim meydana gelir. Buradan hareket edildiğinde her hangi bir sahadaki göçün nüfusun üzerine etkisini ortaya koymak için sahanın aldığı ve verdiği göçün tamamının saha nüfusuna bölünmesiyle tespit etmek mümkündür. Türkiye'de çok fazla kullanılan nüfus devinim yöntemi İngiltere, ABD, Avustralya, Kanada gibi ülkelerde yaygın şekilde kullanılmakta ve böylece göçlerin yerleşim birimlerindeki nüfus değişimini etkileri belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu açıdan nüfus devinim oranı ikamet hareketliliğinin yüksek olduğu Türkiye gibi ülkelerde göç hareketinin, nüfusun yapısı ve miktarının ne düzeyde etkilediği veya değiştirdiğinin belirlenmesi yönünden önem taşımaktadır.

Türkiye'de 2014-2015 döneminde il düzeyinde nüfus devinim oranları incelendiğinde devinim oranlarının % 47,94 (Şanlıurfa) ile % 252,06 (Gümüşhane) arasında değiştiği görülmektedir.

Devinim oranının en yüksek olduğu ilk on il arasında Gümüşhane (% 252,06), Bayburt (% 209,18), Tunceli (% 175,76), Çankırı (% 159,44), Erzincan (% 138,29), Ardahan (% 135,31), Tokat (% 126,92) Karabük (% 124,84), Artvin (% 118,90), ve Giresun (% 115,42) gelmektedir (Tablo 3, Şekil 2).

Devinim oranlarının en düşük olduğu il Şanlıurfa olup, bu ili Hatay (% 48,51), Gaziantep (% 49,33), Bursa (% 52,35), Konya (% 53,45), Adana (% 53,52), Kahramanmaraş (% 53,92), Kayseri (55,12), Manisa (% 55,27) ve Denizli (% 55,51) izlemektedir (Tablo 3, Şekil 2).

Nüfus devimin oranları analiz edildiğinde toplam göç, net göç hızı ile pozitif veya negatif net göç miktarının devinim oranının yüksek veya düşük olmasını tek başına doğrudan etkilemediği görülmektedir. Burada en önemli nokta bir sahanın aldığı ve verdiği göç miktarının o sahanın nüfusu arasındaki ilişkidir. Bu nedenle aldığı ve verdiği göç miktarı aynı olan yerlerde net göç sıfır olduğu halde aynı sahada nüfus devinim oranı değişmektedir. Özellikle aynı toplam göçe sahip iki farklı yerleşim biriminde nüfusu az olan yerleşim biriminde göçün nüfusun değiştirme etkisi daha fazladır. Dolayısıyla böyle bir durumda nüfusu az olan sahanın devinim oranı yüksek değer göstermektedir. Türkiye’de illerin devinim oranları analiz edildiğinde bu durumu net olarak görmek mümkündür. Nitekim devimin oranlarının yüksek olduğu yerlere incelendiğinde bu alanların il nüfuslarının ya il nüfuslarının diğer illere göre az olduğu ya da il dışı ikametgah hareketliliğinin kendi nüfusuna oranla fazla olduğu görülmektedir.

Şekil 2. İllere göre nüfus devinim oranları (2014-2015).

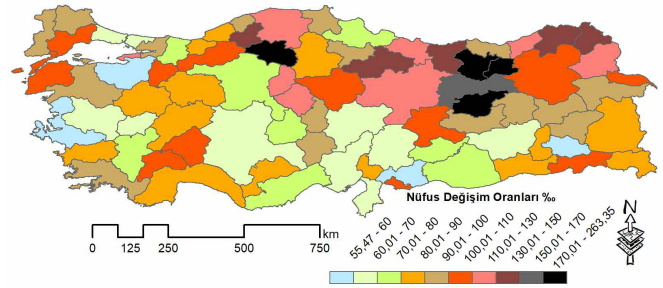
Figure 2. Population turnover rates according to cities (2014-2015).

3.4. İllere Göre Nüfus Değişimi

Göçlerin nüfusun değişimine etkilerini belirlemeye yönelik etkilerini tespit etmek için kullanılan yöntemlerden biri de nüfus değişim veya bozulma yöntemidir. Bu yöntemin diğer yöntemlerden en önemli farkı saha içindeki birimler arasında meydana gelen göçü dikkate almasıdır. Bu özelliği ile iç göç hareketinin nüfusun değişimine olan etkisini tespitinde daha doğru sonuçlar elde etmeye katkı sağlayacak bir yöntem olarak görülmektedir. Ancak saha içinde meydana gelen göçlerin tam olarak tespitinde yaşanan sorunlar ve özellikle de idari yapıda yapılan değişikliklerle büyükşehir statüsüne sahip iller için bu istatistiklerin TÜİK tarafından yayımlanmaması bu yöntemin kullanımını belirli ölçülerde kısıtlamaktadır. Bunun temel nedeni TÜİK'in iç göç istatistiklerinde büyükşehir statüsüne sahip illerdeki ilçeler arasında yer değiştirmeleri göç olarak kabul etmeyişi ve bu nedenle Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü bilgi sisteminden büyükşehirlere ait iç göç istatistiklerini resmi istatistik olarak paylaşmamasıdır. Bu çerçevede büyükşehirlerin il içi göç istatistikleri ile ilgili veriler Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü ve bu kurumun il müdürlükleri

görüşülerek temin edilmiş ve hesaplamalar ve değerlendirmeler bu verilerle yapılmıştır.

İllerin aldığı, verdiği ve il içindeki göçlerin il nüfusları üzerine etkileri incelendiğinde bu etkinin % 55,47 (Gaziantep) ile % 263,35 (Gümüşhane) arasında değiştiği görülmektedir. Türkiye’de illerin 51’i % 10’unun altında nüfus değişim oranına sahip iken, 30 ilin nüfus değişim oranı % 10’unun üzerindedir. Bu değerler Türkiye’de iç göçün il nüfuslarını ne derecede etkilediği veya değiştirdiğini göstermektedir. Nüfus değişiminin fazla olduğu ilk on ile bakıldığında ilk sırada % 263,35 değişim oranı ile Gümüşhane ilinin olduğu görülmektedir. Bu ili Bayburt (% 219,67), Tunceli (% 183,33), Çankırı (% 173,65), Erzincan (% 154,47), Tokat (% 146,49), Karabük (% 142,68), Ardahan (% 138,22), Artvin (% 136,93) ve Giresun (% 133,29) yüksek değişim oranları ile izlemektedir (Tablo 3). Burada en dikkat çeken husus Gümüşhane ve Bayburt illerinde göçlerin nüfusu değiştirme etkisinin % 200’ün, başka bir ifade ile % 20’nin üzerinde olmasıdır (Şekil 3).

Şekil 3. İllere göre nüfus değişim oranları (2014-2015).

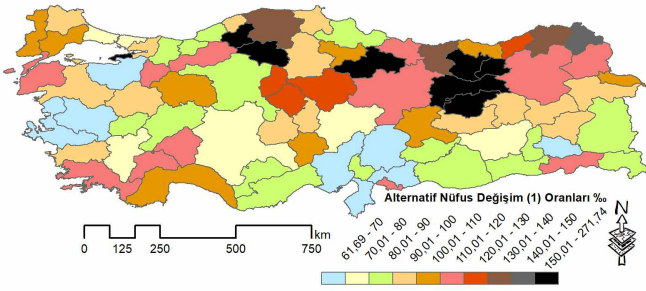
Figure 3. Population churn rates according to cities (2014-2015).

Nüfus değişim oranlarının en düşük olduğu iller arasında ilk sırada % 55,47 değişim oranı ile Gaziantep ili yer almaktadır. İç göçlerin nüfusu değiştirme etkisinin düşük olduğu diğer iller arasında Bursa (% 58,02), İzmir (% 58,68), Şanlıurfa (% 59,95), Adana (% 60,73), Hatay (% 61,06), Kahramanmaraş (% 64,04), Manisa (% 65,07), Kayseri (% 65,38) ve İstanbul (% 65,41) gibi iller bulunmaktadır. Nüfus değişim oranı en az olan ilk on ilde göçün nüfusu değiştirme etkisi %7’inin altında olup, 40 yakın ilin değişim oranı ise % 7 ile % 10 arasında değişmektedir (Tablo 3, Şekil 3). Buna karşılık iç göçlerin 30 ilde % 10’unun üzerinde nüfusu değiştirme etkisine sahip olması ülke içinde çok yoğun bir ikametgah hareketliliğinin olduğunu açık bir şekilde göstermektedir. Şüphesiz il nüfuslarının göçe bağlı olarak bu denli yüksek bir değişim göstermesi hem göç alan hem de göç veren il nüfuslarının yapısında çeşitli sorunların ortaya çıkmasına yol açabileceği gibi farklı sosyoekonomik ve sosyokültürel sorunların da doğmasına neden olacaktır.

Göçlerin nüfusu değiştirme etkisi sadece iç göç hareketiyle sınırlı değildir. İç göçlerin yanı sıra uluslararası göçler de zaman zaman yerleşim yeri nüfuslarının değişimi üzerinde etkili olmaktadır. Bu açıdan hem iç hem de dış göçlerin nüfusun değiştirme etkisini belirlemek için alternatif nüfus değişim yöntemi (1) kullanılmıştır. Böylece il bazında yurt içi ve yurt dışı göçlerin il nüfuslarını ne düzeyde değiştirdiği ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda yurt dışı göçler için Türkiye’de nüfus müdürlüklerine ikamet kaydı bulunanlar yabancı uyruklu vatandaşlar dikkate alınmıştır.

Alternatif nüfus değişim (1) yöntemine göre iç ve dış göçlerin il nüfuslarını değiştirme etkileri analiz edildiğinde değişim oran-

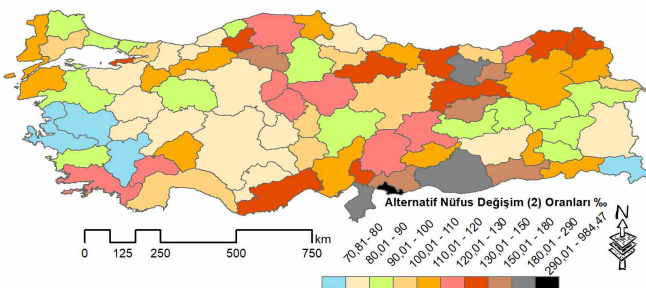
larının % 61,69 (Şanlıurfa) ile % 271,74 (Gümüşhane) arasında değiştiği görülmektedir. İç göç ve yurt dışı göçlerle nüfus değişiminin en yüksek olduğu Gümüşhane'yi Bayburt (% 223,98), Çankırı (% 186,81), Tunceli (% 184,84), Erzincan (% 160,77), Karabük (% 155,33), Yalova (% 151,82), Tokat (% 151,50), Ardahan (% 141,37) ve Artvin (% 139,63) illeri takip etmektedir. Buna karşılık alternatif nüfus değişiminin en düşük olduğu iller arasında Şanlıurfa (% 61,69), Gaziantep (% 63,54), Hatay (% 63,66), İzmir (% 64,58), Adana (% 65,02), Kahramanmaraş (% 66,78), Manisa (% 68,07), Bursa (% 68,16), Diyarbakır (% 70,05), Kayseri (% 72,48) yer almaktadır (Tablo 3, Şekil 4). Alternatif değişim (1) oranlarına göre Türkiye'de 37 ilde nüfusun değişiminde iç göç ve yurt dışı göçlerin etkisinin % 10 ve üzerinde olduğu dikkat çekmektedir.

Şekil 4. İllere göre alternatif nüfus değişim (1) oranları (2014-2015).

Figure 4. Alternative population turnover (1) rates according to cities (2014-2015).

Bununla birlikte sayıları 3 milyonu geçen başta Suriyeli mülteciler olmak üzere değişik ülkelere mensup ve nüfus müdürlüklerine ikametgah kaydı bulunmayan göçmenler dikkate alındığında birçok ilde yabancılara bağlı nüfus değişiminin çok daha yüksek olduğu gerçektir. Bu kapsamda illerdeki mültecilerin nüfusun değişimine etkisini hesapladığımızda iç ve dış göçlerin illerin nüfusunu değişiminde etkisinin çok daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Nitekim nüfus müdürlüklerine kaydı olmadan başka bir ifade ile ikametgah kaydı olmadan illerde yaşayan mülteci nüfusu da hesaba katıldığında 2014-2015 arasında iç göç ve yurt dışı göçün (mülteciler dahil) illerin nüfusunun değişimi üzerindeki etkilerinin % 70,81 (Manisa) ile % 984,47 (Kilis) arasında olduğu ve özellikle de Suriyeli mültecilerin yoğun olduğu illerde mülteci nüfusuna bağlı olarak değişim oranlarının çok yüksek olduğu görülmektedir. Bu duruma bağlı olarak değişim oranının yüksek olduğu iller arasında Kilis (% 984,47), Hatay (% 283,80), Şanlıurfa (% 248,34), Gaziantep (% 201,57) ve Mardin (% 196,62) illeri ön plana çıkarken, Manisa (% 70,81), Denizli (% 81,12), İzmir (% 81,95) ve Hakkari (% 83,83) mülteci nüfusuna bağlı nüfus değişiminin en az olduğu iller arasında yer almaktadır (Tablo 3, Şekil 5).

Şekil 5. İllere göre alternatif nüfus değişim (2) oranları (2014-2015).

Figure 5. Alternative population turnover (2) rates according to cities (2014-2015).

4. Sonuç ve Tartışma

Türkiye'de 2014-2015 döneminde göçün il düzeyinde nüfusun değişim ve gelişimine etkilerinin belirlenmeye çalışıldığı çalışmada ülkemizde çok fazla kullanılmayan göç etkinliği, nüfus devinimi ve nüfus değişimi yöntemleri kullanılarak göç hareketinin nüfusun değişimi üzerinde etkilerinin ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Göç etkinliği ve nüfus devinimi yöntemleri il düzeyinde göç eden nüfusun sayısının yanı sıra göçe katılan nüfusun il nüfuslarını ne düzeyde etkilediği veya değiştirdiği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede yapılan değerlendirmelerde Türkiye'de illerin yarısından fazlasında negatif göç etkinliği görüldüğü tespit edilmiştir. Bu durum illerin aldığı göçlerin verdiği göçlerden daha fazla olmasının bir sonucudur. İl düzeyinde iç göçe katılan nüfusun etkinlik oranlarına bakıldığında genel olarak iş imkanlarının fazla olduğu sanayi ve hizmet sektörünün gelişmiş olduğu Tekirdağ, Kocaeli, Antalya, Ankara, Bursa, Eskişehir gibi illerde pozitif göç etkinliği görülürken, sanayinin gelişmediği, ekonomik kaynakların kısıtlı olduğu Şırnak, Ağrı, Muş, Yozgat, Kars, Hakkari, Diyarbakır, Van gibi illerde ise negatif etkinlik değerlerinin görüldüğü dikkat çekmektedir. Göç etkinlik oranlarının pozitif ve negatif olduğu iller analiz edildiğinde genellikle Türkiye'nin doğu bölümündeki illerde negatif değerlerin yüksek olduğu görülmektedir.

Göç eden nüfusun göç veren veya göç alan sahadaki nüfusun üzerine etkilerini ortaya koymak için hesaplanan nüfus devinim oranları analiz edildiğinde net göçlerle devinim arasında doğru bir ilişki olmadığı görülmektedir. Burada en önemli nokta net göç miktarından çok o alanın toplam göç miktarı olup, bu miktar saha içindeki nüfus akışını göstermesi açısından önem taşımaktadır. Bu süreçte toplam göç kadar önemli bir başka husus da göçün olduğu sahanın toplam nüfusedir. Bu açıdan göç miktarı aynı olan iki farklı sahada toplam nüfusu az olan alanların nüfus devinim oranı yüksek çıkmaktadır. Nitekim Türkiye'de nüfus devinim oranlarının en yüksek olduğu illere bakıldığında nispeten il nüfusunun az olduğu Gümüşhane, Bayburt, Tunceli, Çankırı, Ardahan, Çankırı, Karabük gibi illerin önde olduğu görülmektedir. Buna karşılık toplam göçün fazla olduğu İstanbul, Ankara ve İzmir, Antalya, Bursa ve Kocaeli gibi illerinin nüfusları fazla olduğu için göçmen nüfusun il nüfusunun değişimi üzerindeki etkisi daha sınırlı düzeyde kalmaktadır. Dolayısıyla toplam göç miktarı nüfus devinim oranını üzerinde tek belirleyici değildir. Bu durum en düşük nüfus devinim oranlarına sahip illere bakıldığında açıkça anlaşılmaktadır. En düşük devinime sahip ilk on il arasında Şanlıurfa, Hatay, Gaziantep gibi illerin yanında toplam göç miktarı yüksek Bursa, Konya ve Adana gibi illerin de yer alması bu durumu açık bir şekilde doğrulamaktadır.

İç göçün nüfus değişimine ne düzeyde etkilediğini belirlemek için nüfus değişim yöntemi kullanılarak yapılan hesaplamalarda illerin aldığı ve verdiği göçün yanı sıra il içinde meydana gelen göçlerin özellikle nüfusu az olan Gümüşhane, Bayburt, Tunceli, Çankırı, Erzincan gibi illerde nüfusu değiştirmede etkilerinin (% 138'in üzeri) fazla olduğu dikkat çekmektedir. Buna karşılık iç göçe katılan nüfusu fazla olmakla birlikte toplam nüfusları yüksek olan Gaziantep, Bursa, İzmir, Şanlıurfa ve Adana gibi illerde iç göçün nüfus değişimine etkisi % 60'ın altında kaldığı görülmektedir. Dolayısıyla sayısal olarak iç göçe katılan nüfusun az olmasına karşılık nüfusu az olan illerde iç göç sonucu nüfusun

değişimi daha fazlayken, iç göçe katılan nüfusun en yüksek olduğu İstanbul, Ankara ve İzmir illerinde nüfus değişim oranları çok düşük olduğu göze çarpmaktadır. Öyle ki nüfus değişim oranlarının en düşük olan iller arasında İzmir 3., İstanbul 10. ve Ankara'nın 16. sırada yer alması bu durumu teyit etmektedir.

Göçün nüfusun değişimi üzerine etkisi sadece iç göç yoluyla olmadığından hareketle iç göçün yanı sıra yurt dışı göçlerin de etkilerinin belirlenmesi amacıyla alternatif nüfus değişim yöntemleri kullanılmıştır. Bu kapsamda yurt dışından gelen çalışma izni ve nüfus müdürlüklerine ikamet kaydı olanlar için Alternatif Nüfus Değişimi (1), geçici süreyle ülkemizde bulunan çalışma izni ve ikamet kaydı olmayan göçmen nüfusunun dikkate alınmasıyla göçlerin nüfus üzerine etkilerini belirlemesi amacıyla ise Alternatif Nüfus Değişimi (2) olmak üzere iki farklı yöntem uygulanmıştır. Böylece çeşitli nedenlerle mülteci nüfusun yoğun olduğu Türkiye gibi ülkelerde bu tür göçmenlerin nüfus değişimine etkileri belirlenmeye çalışılmıştır. İç göç hareketine katılanlarla birlikte çalışma izni olan ve ikamet kaydı bulunan yurt dışı göçmenlerin illerin nüfusunu değiştirmede etkilerinin sınırlı olduğu görülürken, mültecilere bağlı olarak başta Kilis olmak üzere, Hatay, Şanlıurfa, Gaziantep, Mardin gibi illerimizde Suriyeli mültecilere bağlı olarak nüfus değişim oranlarının çok yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Türkiye'de geçmişten beri devam eden iç göç hareketi ve beraberinde getirdiği sorunlar ve bunların çözümüne ilişkin konuları üzerine kamu kurum ve kuruluşları, akademisyenler, sivil toplum kuruluşları gibi toplumun çeşitli kesimleri tarafından çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bununla birlikte ülkemizde göç hareketine ilişkin tutulan verilerin idari birim bazında sınırlı oluşu veya yetersiz oluşu bu konuda yapılan çalışmaları çeşitli ölçülerde sınırlandırmaktadır. Bu kapsamda iç göç hareketinden büyükşehir statüsündeki illerde ilçeler arasındaki ikametgah değişikliğinin göç olarak kabul edilmeyişi ve ülkemizin resmi istatistik yayım kuruluşu olan TÜİK'in bu verileri Nüfus ve Vatanışık İşleri Genel Müdürlüğü'nden temin edip yayımlamayı il içi göç verilerine ulaşmada zorluğa yol açmaktadır. Bunun yanı sıra yurt dışı göçlerle ilgili verilerin farklı kurumlar tarafından tutulması verilerin temini ve değerlendirme sürecinde çeşitli sorunlar yaratmaktadır. Bu açıdan ülkemizin geçmişten beri en önemli sorunları arasında yer alan göç hareketi ve bunun ölçümüne yönelik yeni yöntemlerin kullanılması, bu soruna ilişkin çözüm önerileri açısından önem taşımaktadır. Bu kapsamda geçmişten beri kullanılan net göç veya net göç hızı tek başına göçün o alandaki nüfus üzerindeki etkisinin belirlenmesinde yeterli olmadığı bir gerçektir. Bu nedenle ülkemizde göçlerle ilgili istatistiki verilerin hazırlanması ve paylaşımında mevcut yöntemler dışında yeni yöntemlerin kullanılması, göç hareketinin ölçülmesinde ve bu hareketin etkili olduğu saha nüfusu üzerindeki etkilerinin belirlenmesi ve buna bağlı tedbirlerin alınması yönünden önem taşımaktadır. Bu kapsamda yurt dışında birçok ülkede kullanılan ve bu çalışmada da kısaca belirtilen yöntemler baz alınarak geliştirilecek yeni yöntemlerle göç hareketinin ölçülmesi, göçlerin etkilediği alanlardaki nüfusu ne düzeyde etkilediğinin daha doğru bir şekilde tespiti ve buna karşı çözümlerin alınması açısından yararlı olacaktır.

Kaynakça

Dennett, A. ve Stillwell, J. (2008). Population Turnover and Churn - Enhancing Understanding Of Internalmigration in Britain through Measures of Stability. *Population Trends*, 134: 24-41.

Dennett, A. ve Stillwell, J. (2010). Internal Migration Patterns by Age and Sex at the Start of the 21st Century. Stillwell, J., Duke-Williams, O. and Dennett, A. (eds.) *Technologies for Migration and Commuting Analysis: Spatial Interaction Data Applications*. IGI Global, Hershey. 153-174.

Hugo, G.J. ve Harris R. (2011). Population distribution effect of migration in Australia. Adelaide: University of Adelaide, Report to the Department of Immigration and Citizenship.

Özgür, E. M. (2010). Nüfusun Coğrafi Analizi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü Ders Notları, Ankara.

Stillwell, John vd. (2010). *Technologies for Migration and Commuting Analysis: Spatial Interaction Data Applications*. IGI Global, Hershey.

TUİK.[http:// https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr](https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr)

Yakar, M. (2012). Türkiye'de iç Göçlerin İlçelere Göre Mekânsal Analizi: 1995:2000 Dönemi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9 (1), 741-768.

Yakar, M. (2013). 21.yy'ın Başında Türkiye'de İller Arası Göçlerin Mekânsal ve İstatiksel Analizi. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 5 (3), 239-263.